

FINANSOWANIE OCHRONY ŚRODOWISKA NA PRZYKŁADZIE BANKU OCHRONY ŚRODOWISKA S.A. ODDZIAŁ W OLSZTYNIE

Agnieszka Baryła

Katedra Ekonomiki Nieruchomości, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Wstęp

Obecny kształt prawny i organizacyjny systemu finansowania ochrony środowiska w Polsce ma swoje korzenie w decyzjach podjętych w końcu lat 80-tych ubiegłego wieku. Przełomowym momentem w procesie tworzenia tego systemu było powstanie Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW), który rozpoczął swą działalność z dniem 1 lipca 1989 roku. Kolejnym krokiem było utworzenie banku specjalizującego się w finansowaniu ochrony środowiska. Roli tej podjął się NFOŚiGW, który stał się głównym inicjatorem i założycielem oraz akcjonariuszem Banku Ochrony Środowiska (BOŚ S.A.). BOŚ S.A. uzyskał osobowość prawną i rozpoczął działalność w 1991 roku, jest pierwszym w Polsce bankiem ekologicznym [POSKROBKO 1998]. System finansowania ochrony środowiska dodatkowo uzupełniają wojewódzkie, powiatowe i gminne fundusze ochrony środowiska oraz fundacje ekologiczne, inne banki, fundusze inwestycyjne, instytucje leasingowe. Niemalą rolę spełniają także środki pozyskiwane z programów unijnych.

Materiał i metody badań

W opracowaniu wykorzystane zostały materiały uzyskane w Banku Ochrony Środowiska S.A. Oddział w Olsztynie, głównie raport ekologiczny oraz zestawienia dotyczące wysokości sum kredytowych. Na podstawie uzyskanych materiałów i literatury przedstawiono rolę Banku Ochrony Środowiska S.A. Oddział w Olsztynie w kredytowaniu przedsięwzięć ekologicznych na terenie „Zielonych Płuc Polski” w latach 1995–2003. Scharakteryzowana została działalność kredytowa BOŚ S.A. oraz zakres współpracy z instytucjami współfinansującymi ochronę środowiska. Zaprezentowane zostały główne kierunki ochrony środowiska kredytowane przez BOŚ S.A. Oddział w Olsztynie w latach 1995–2003.

Działalność kredytowa Banku Ochrony Środowiska S.A. Oddział w Olsztynie w latach 1995–2003

Olsztyński Oddział BOŚ S.A. powstał w lipcu 1992 roku i początkowo swym zasięgiem działania obejmował cały obszar „Zielonych Płuc Polski” (województwa północno-wschodniej Polski), obecnie na strukturę organizacyjną obszaru składają się 2 Oddziały (Olsztyn i Białystok) i 5 Oddziałów Operacyjnych (Elbląg, Ełk, Łomża, Olsztyn, Suwałki).

Obszar funkcjonalny „Zielone Płuca Polski”, a więc miejsce działania olsztyńskiego Oddziału BOŚ S.A. jest szczególnie predestynowany do efektywnego wdrażania zasad zrównoważonego rozwoju. Charakteryzuje się przewagą terenów rolniczo-leśnych o wysokich walorach turystycznych. Znaczny udział stanowią tereny objęte ochroną przyrody i krajobrazu, o naturalnych formach użytkowania przestrzeni, przy jednocześnie niskim poziomie urbanizacji, uprzemysłowienia oraz zainwestowania terenu. Na terenie „Zielonych Płuc Polski” zlokalizowane są 4 parki narodowe (Białowiecki PN, Biebrzański PN, Narwiański PN, Wigierski PN), kilkanaście parków krajobrazowych a także kilkadziesiąt rezerwatów przyrody oraz około tysiąca pomników przyrody. Obszar „Zielonych Płuc Polski” stanowi cenny element systemu ekologicznego Polski i Europy Wschodniej.

Pomimo dobrego stanu środowiska, obszar ten stopniowo ulega negatywnym zmianom antropogenicznym oraz postępującej degradacji. Zachowanie naturalnego charakteru „Zielonych Płuc Polski”, ochrona jego walorów i zasobów przyrodniczych, wymagają środków i pomocy finansowej. Dlatego BOŚ S.A. Oddział w Olsztynie wraz z funduszami i fundacjami ekologicznymi wspierają przedsięwzięcia służące ochronie tych cennych obszarów, jednocześnie wspomagając potencjał gospodarczy w ramach zasad zrównoważonego rozwoju.

Olsztyński Oddział BOŚ S.A. obok działalności właściwej dla banku komercyjnego (kredytowo-depozytowej oraz rozliczeniowej), współfinansuje przedsięwzięcia z zakresu ochrony środowiska polegające na: ograniczaniu powstawania zanieczyszczeń u źródła, ograniczaniu zasięgu oddziaływania zanieczyszczeń, likwidacji uciążliwej produkcji, utylizacji i zagospodarowaniu odpadów.

Można wyróżnić trzy rodzaje kredytów oferowanych przez BOŚ S.A.:

- ze środków powierzonych;
- ze środków własnych z dopłatą do oprocentowania przez instytucje zewnętrzne;
- ze środków własnych [GÓRKA i in. 1998].

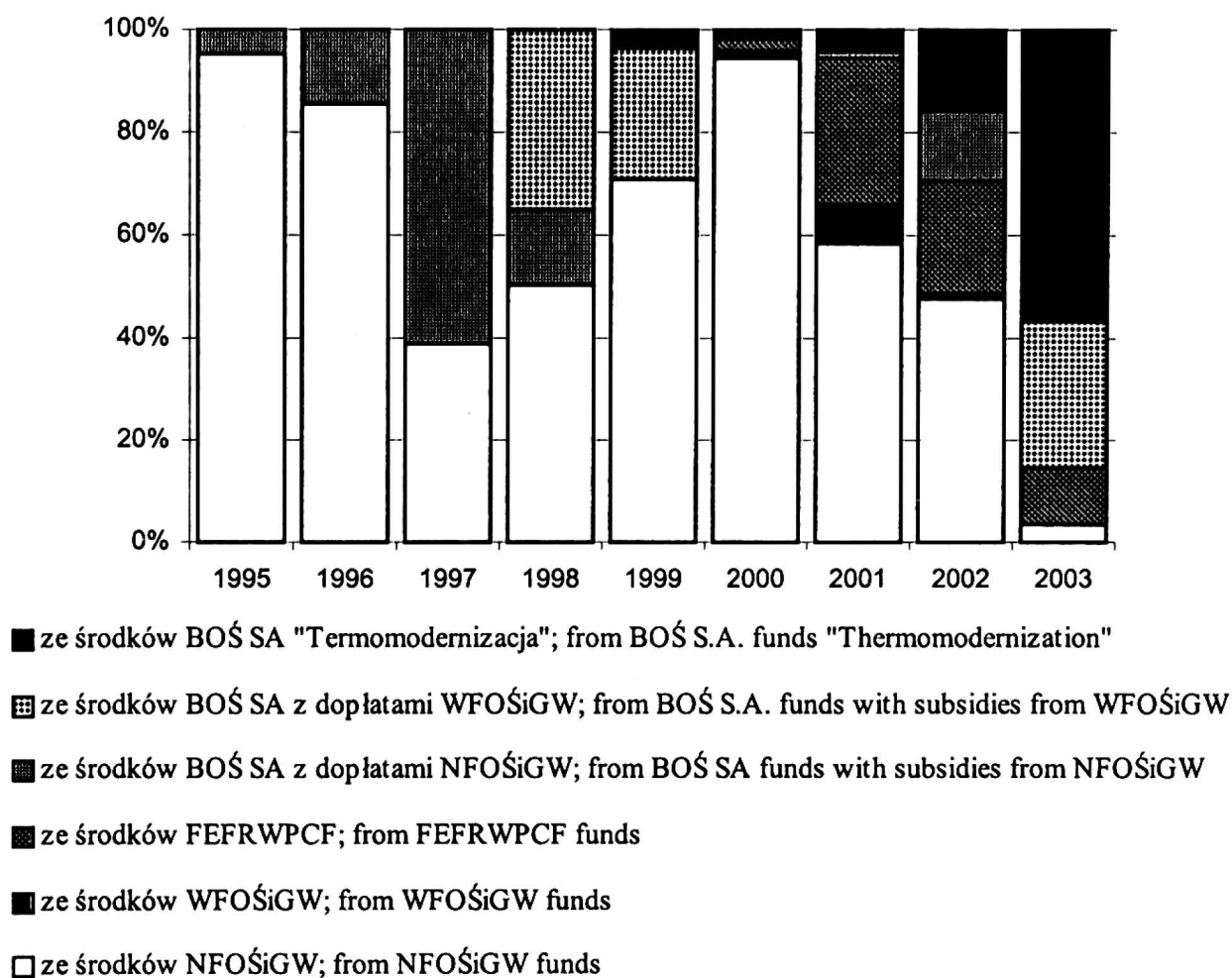
Kredyt ze środków powierzonych dotyczy sytuacji, w której Bank oferuje środki finansowe otrzymane z innych źródeł na wcześniej uzgodnionych warunkach.

Oferta kredytowa z dopłatą do oprocentowania kredytu przez instytucje zewnętrzne jest uruchamiana przy użyciu środków finansowych będących w dyspozycji Banku. Jest ona kierowana na cele uzgodnione z instytucją zewnętrzną, która wspiera tę ofertę. Dopłaty do oprocentowania czynią ofertę kredytową bardziej atrakcyjną dla kredytobiorcy i pozwalają na aktywizację inwestorów zainteresowanych określoną w ofercie dziedziną inwestowania.

Kredyt ze środków własnych Banku jest zwykle kredytem komercyjnym. Projekty ekologiczne konkurują wówczas z innymi propozycjami inwestycyjnymi i muszą spełnić takie wymagania, jak pewność inwestycji, zabezpieczenie spłaty

kredytu oraz wielkość spodziewanych dochodów Banku [POSKROBKO 1998].

Środki na udzielane przez BOŚ S.A. Oddział w Olsztynie kredyty preferencyjne pochodzą głównie z NFOŚiGW i Wojewódzkiego Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW) w Olsztynie oraz ze środków własnych Banku. Swój wkład w finansowanie inwestycji z zakresu ochrony środowiska mają również: Fundacja Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej Counterpart Fund (FEFRWPCF), Fundacja Polska Wieś 2000 im. Macieja Rataja, Fundacja Rolnicza (rys. 1).

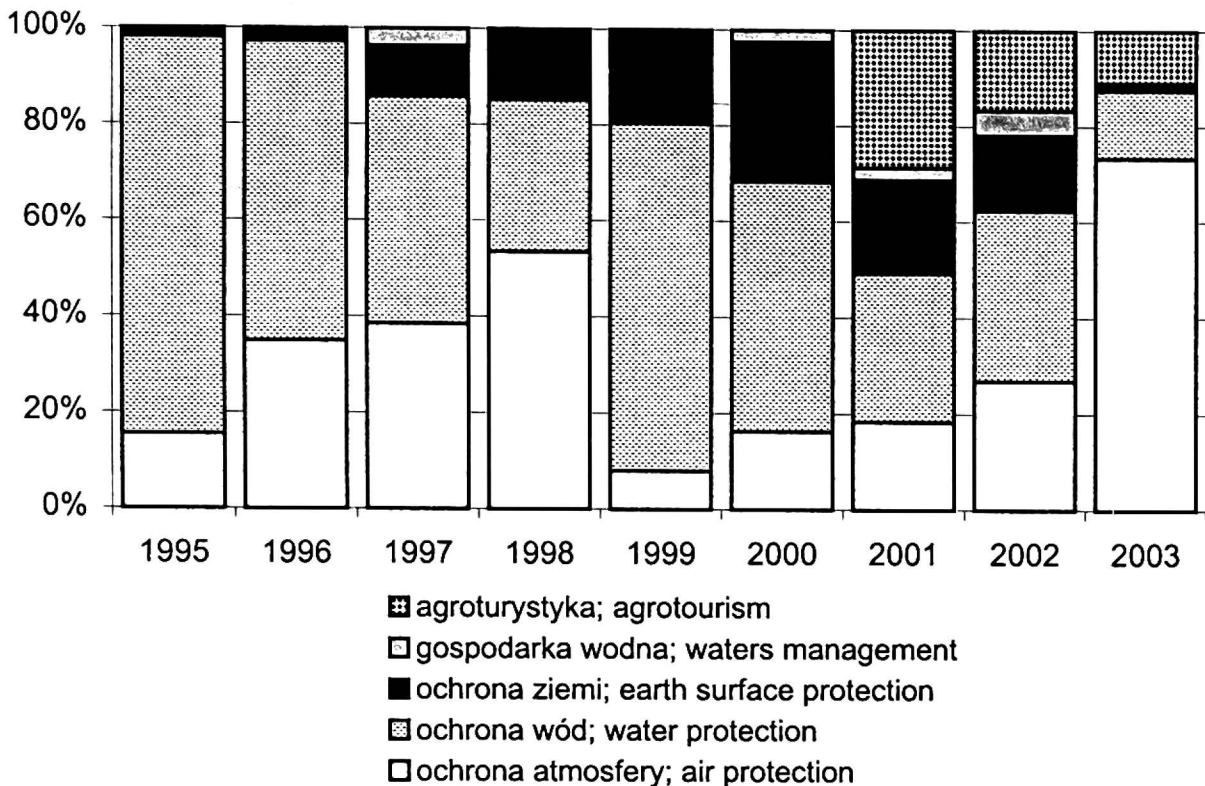
Rys. 1. Struktura pochodzenia środków na kredyty proekologiczne udzielane przez Bank Ochrony Środowiska S.A. Oddział w Olsztynie w latach 1995–2003

Fig. 1. Structure of origin of funds for ecology-oriented loans originated by Bank of Environmental Protection Branch in Olsztyn during the years 1995–2003

Spośród wymienionych instytucji najszerszy zakres współpracy BOŚ S.A. Oddział w Olsztynie do 2002 r. realizował z NFOŚiGW, a od 2003 r. z WFOŚiGW w Olsztynie. Zasady tej współpracy, określone w umowach pozwalają na udzielanie przez Bank preferencyjnych, niskooprocentowanych kredytów. Narodowy i Wojewódzki Fundusz w Olsztynie określając i przekazując środki finansowe na kredyty proekologiczne, dokonują wyboru beneficjentów lub określają kierunki ich przeznaczenia. Ustalają także wysokość oprocentowania kredytów, przewidywane efekty ekologiczne i terminy realizacji zadań. Bank ponosi odpowiedzialność za efektywne spożytkowanie kredytu, jego terminową spłatę oraz osiągnięcie zakładanych efektów ekologicznych. Kredyty przeznaczone są dla osób fizycznych, podmiotów gospodarczych oraz jednostek samorządowych.

W latach 1995–2003 BOŚ S.A. Oddział w Olsztynie udzielił 157 mln zł pre-

ferencyjnych kredytów na finansowanie inwestycji z zakresu ochrony i rekultywacji środowiska, z czego na poszczególne dziedziny przypadają: ochrona wód – 80,19 mln zł, ochrona atmosfery – 51,25 mln zł, ochrona powierzchni ziemi – 14,7 mln zł, gospodarka wodna – 2,3 mln zł, rozwój agroturystyki – 8,28 mln zł, inne przedsięwzięcia – 0,28 mln zł. Finansowanie poszczególnych dziedzin miało różny zakres w poszczególnych latach. W latach 1995–2002 dominowało kredytowanie inwestycji z zakresu ochrony wód i ochrony atmosfery. Od 1997 roku rośnie wartość kredytów udzielonych na ochronę powierzchni ziemi, od 2001 roku dynamicznie zwiększa się kredytowanie rozwoju agroturystyki (rys. 2).

Rys. 2. Struktura udzielonych kredytów preferencyjnych udzielonych przez Bank Ochrony Środowiska S.A. Oddział w Olsztynie w latach 1995–2003 w podziale na dziedziny ochrony

Fig. 2. Structure of preferential loans by Bank of Environmental Protection Branch in Olsztyn during the years 1995–2003 divided according to environment protection types

W wyniku działalności BOŚ S.A. Oddział w Olsztynie sfinansowane zostały inwestycje oraz uzyskane następujące efekty ekologiczne w poszczególnych dziedzinach ochrony środowiska.

Ochrona wód

Bank od początku swej działalności współfinansuje realizację wielu inwestycji z zakresu ochrony wód, w tym realizację strategicznych zadań objętych programem ochrony Wielkich Jezior Mazurskich. Z preferencyjnych kredytów udzielonych przez BOŚ S.A. Oddział w Olsztynie wybudowanych zostało kilkadziesiąt miejskich i zakładowych oraz kilkanaście przydomowych oczyszczalni ścieków o łącznej przepustowości 91,25 tys. m³ na dobę.

Innymi ważnymi zadaniami kredytowanymi przez olsztyński Oddział BOŚ S.A. była budowa sieci sanitarnej i deszczowej o łącznej długości 486 km. Budo-

wa sieci kanalizacyjnej spowodowała odcięcie dopływu ścieków do wód powierzchniowych i podziemnych, przyczyniła się do częściowego uporządkowania gospodarki ściekowej, a także wpłynęła na znaczną poprawę stanu sanitarnego okolicznych wód.

Ochrona atmosfery

Jednym z priorytetów działania BOŚ S.A. Oddział w Olsztynie jest kredytowanie inwestycji z zakresu likwidacji niskiej emisji. W wyniku realizacji inwestycji objętych tym programem, na terenie „Zielonych Płuc Polski” Bank kredytował modernizację około 600 małych kotłowni o mocy do 100 kW, ograniczając w ten sposób emisję pyłu o 148,3 Mg na rok, tlenku węgla o 291,8 Mg na rok, dwutlenku siarki o 14,4 Mg na rok.

Ważnymi inwestycjami z zakresu likwidacji niskiej emisji było wyłączenie kotłowni lokalnych i podłączenie budynków do miejskiej sieci ciepłej. W ramach kredytów udzielonych przez BOŚ S.A. Oddział w Olsztynie wybudowano około 3,1 km ciepłociągów oraz zmodernizowano lub zainstalowano kilkadziesiąt nowoczesnych wymienników ciepła. Efekty ekologiczne tych inwestycji to ograniczenie emisji pyłu o 182,0 Mg na rok, dwutlenku siarki o 88,6 Mg na rok oraz tlenku węgla o 218,4 Mg na rok.

Od początku działalności olsztyński Oddział BOŚ S.A. udziela preferencyjne kredyty na instalacje systemów grzewczych przystosowanych do spalania biomasy, przyczyniających się – obok redukcji emisji – do produkcji „czystej” energii elektrycznej.

W ramach wspierania produkcji „czystej energii” Bank kredytuje budowę małych elektrowni wodnych, oraz jednych z pierwszych na terenie „Zielonych Płuc Polski” elektrowni wiatrowych na Rowelskiej Górze w gminie Wizajny.

W dziedzinie ochrony atmosfery olsztyński Oddział BOŚ S.A. kredytował również takie przedsięwzięcia jak modernizacja oświetlenia ulicznego (zmniejszenie zużycia energii elektrycznej o około 3,5 tys. MWh) oraz przedsięwzięcia termomodernizacyjne.

Ochrona powierzchni ziemi

Ochrona powierzchni ziemi oraz zagospodarowanie i utylizacja odpadów przemysłowych i komunalnych należy do zadań priorytetowych BOŚ S.A. Do największych inwestycji z zakresu zagospodarowania odpadów zrealizowanych przy współudziale olsztyńskiego Oddziału BOŚ S.A. należały: budowa składowiska odpadów w Mroczkach-Rębiszewie, w Kruszówce, i w Kanigowie oraz modernizacja i rozbudowa składowiska odpadów w Mławie, Sidrze i w Linowie. Największymi inwestycjami z zakresu zagospodarowania odpadów przemysłowych była likwidacja mogielnika z osadami galwanicznymi w Wilkasach. Uruchomione zostały również linie technologiczne do utylizacji i segregacji odpadów. W wyniku ich eksploatacji zutylizowanych zostanie około 9700 Mg na rok odpadów drzewnych, 5000 Mg na rok odpadów szklanych, 40 Mg na rok odpadów foliowych.

Gospodarka wodna

Olsztyński oddział BOŚ S.A. finansował również zadania z zakresu gospodarki wodnej, w tym budowę i modernizację stacji uzdatniania wody w Działdowie, Lidzbarku Welskim, Kowalach Oleckich. W wyniku tych inwestycji wykona-

no stacje uzdatniania wody o wydajności 21,0 tys. m³ na dobę [RAPORT EKOLOGICZNY BOŚ S.A. ODDZIAŁ W OLSZTYNIE 2004].

Podsumowanie

Zachowanie naturalnego charakteru „Zielonych Płuc Polski”, a jednocześnie tworzenie podstaw gospodarczych i cywilizacyjnych wymagają środków i pomocy finansowej. Dlatego BOŚ S.A. wraz z instytucjami tworzącymi system finansowania ochrony środowiska wspierają finansowo przedsięwzięcia służące nie tylko ochronie cennych obszarów, ale również wspomagają potencjał gospodarczy w ramach zasad zrównoważonego rozwoju. Działalność BOŚ S.A. Oddział w Olsztynie potwierdza, że w warunkach gospodarki rynkowej, realizowanie przedsięwzięć służących ochronie środowiska przy udziale kredytu bankowego jest najbardziej efektywną formą ich finansowania. Kredyt podlegający spłacie wymusza bowiem racjonalne korzystanie ze środków, a procedury bankowe minimalizują ryzyko finansowe.

Literatura

GÓRKA K., POSKROBKO B., RADECKI W. 1998. *Ochrona środowiska*. PWE Warszawa: 168.

POSKROBKO B. 1998. *Zarządzanie środowiskiem*. PWE Warszawa: 178–181.

RAPORT EKOLOGICZNY Banku Ochrony Środowiska S.A. Oddział w Olsztynie, 2004: 2–13.

Słowa kluczowe: bank, kredyt, kredyt preferencyjny, ochrona środowiska

Streszczenie

W opracowaniu przedstawiona została rola Banku Ochrony Środowiska Oddział w Olsztynie w kredytowaniu przedsięwzięć proekologicznych. W latach 1995–2003 bank udzielił 157 mln zł preferencyjnych kredytów na ochronę i rekultywację środowiska. Główne dziedziny ochrony środowiska finansowane przez BOŚ S.A. Oddział w Olsztynie wraz z instytucjami tworzącymi system finansowania ochrony środowiska to: ochrona powietrza, ochrona powierzchni ziemi, ochrona wód i gospodarka wodna.

ENVIRONMENTAL PROTECTION FINANCING ON THE EXAMPLE
OF THE ENVIRONMENTAL PROTECTION BANK,
OLSZTYN BRANCH

Agnieszka Baryła

Department of Real Properties Economies,
University of Warmia and Mazury, Olsztyn

Key words: bank, loan, preferential loan, environmental protection

Summary

The paper presents the role of Environmental Protection Bank Branch in Olsztyn providing credit for ecology-oriented projects. During the years 1995–2003 the bank loaned out PLN 157 million in preferential loans for protection and reclamation of the environment. The major aspects of environment protection financed by Environmental Protection Bank Branch in Olsztyn and institutions forming the system for environment protection financing are: air protection, earth surface protection, protection of waters and waters management.

Dr inż. Agnieszka **Baryła**
Katedra Ekonomiki Nieruchomości
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski
ul. Oczapowskiego 4
10-719 OLSZTYN
e-mail: agnieszka.baryla@uwm.edu.pl